

บทความเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม
การรักษาวินัย และจรรยาบรรณวิชาชีพให้แก่ข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา

ตามโครงการ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการรักษาวินัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

กลุ่มกฎหมายและคดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ครั้งที่ ๖ (ประจำเดือนมีนาคม)

วิสัยทัศน์

“องค์กรคุณภาพ ในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

อุทาหรณ์คดีปกครอง

ครูไม่พานักเรียนไปทัศนศึกษาในวันหยุด : ต้องยื่นใบลาหรือไม่ ?

ข้าราชการ... นับว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความมั่นคง จึงมีผู้ให้ความสนใจในการสมัครสอบแข่งขันเพื่อเข้ารับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการจำนวนมาก โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่ผ่านมามีสำนักงาน ก.พ. ได้รายงานสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานในราชการพลเรือนว่ามีผู้สนใจสมัครสอบจำนวนกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน

เมื่อได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการแล้ว สิ่งสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ก็คือ ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ และคำนึงถึงประโยชน์ของราชการเป็นที่ตั้ง รวมทั้งต้องประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

สำหรับสาระน่ารู้จากคดีปกครองในวันนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในวันหยุดราชการ แต่ข้าราชการคนดังกล่าวมีความจำเป็นที่ไม่อาจไปปฏิบัติหน้าที่ได้ ข้าราชการผู้นั้นต้องยื่นใบลาหรือไม่

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นข้าราชการครู ได้รับคำสั่งจากผู้อำนวยการโรงเรียนแต่งตั้งให้เป็นคณะครูในการควบคุมดูแลนักเรียนไปทัศนศึกษาในวันเด็กแห่งชาติที่ต่างจังหวัด ในระหว่าง วันศุกร์ที่ ๑๓ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๑๕ มกราคม ซึ่งวันเสาร์ที่ ๑๔ และวันอาทิตย์ที่ ๑๕ นั้น เป็นวันหยุดราชการตามปกติ แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมีกิจธุระส่วนตัวที่จะต้องดูแลบิดาที่ป่วยเป็นโรคมะเร็ง จึงได้มีหนังสือขออนุญาต ไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งดังกล่าว โดยขอรับผิดชอบดูแลกิจกรรมอื่นทดแทน ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มีคำสั่งทำหนังสือขออนุญาตของผู้ฟ้องคดีว่า “ทราบ ให้ลากิจ” ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นใบลากิจส่วนตัว ตั้งแต่วันเสาร์ที่ ๑๔ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีกำหนด ๒ วัน ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้อนุญาตตามคำขอ

ต่อมา ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องทุกข์กรณีดังกล่าวต่อคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฯ เขต ๒ (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาฯ) เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งที่ให้ผู้ฟ้องคดีลากิจ เนื่องจากเห็นว่าเป็นคำสั่งที่มีผลกระทบต่อวันลาจิจของผู้ฟ้องคดี ในการพิจารณาความดีความชอบ ซึ่ง อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาฯ พิจารณาแล้วมีมติให้ยกคำร้องทุกข์ของผู้ฟ้องคดี

ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า คำสั่งของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ให้ผู้ฟ้องคดีลากิจและมติของ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาฯ ที่ให้ยกคำร้องทุกข์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากในวันศุกร์ที่ ๑๓ ผู้ฟ้องคดีได้มาปฏิบัติหน้าที่ราชการตามปกติ ส่วนในวันเสาร์ที่ ๑๔ และวันอาทิตย์ที่ ๑๕ เป็นวันหยุดราชการอยู่แล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งและมติดังกล่าว

คดีมีประเด็นที่พิจารณา ดังนี้

ประเด็นแรก... ผู้อำนวยการโรงเรียนออกคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีไปปฏิบัติหน้าที่ดูแลนักเรียนไปทัศนศึกษาในวันหยุดราชการได้หรือไม่ ?

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียน และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๔ ได้กำหนดค่านิยมของคำว่า “การพานักเรียนและ นักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา” หมายความว่า การที่ครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษาพานักเรียนและ นักศึกษา ไปทำกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานศึกษาตั้งแต่สองคนขึ้นไป **ซึ่งอาจไปเวลาเปิดทำการสอน หรือไม่ได้** และข้อ ๑๑ กำหนดว่า ให้ถือว่าครู อาจารย์ หรือผู้ควบคุมนักเรียนและนักศึกษา ไปปฏิบัติหน้าที่ ราชการและให้เบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้อำนวยการโรงเรียน (ผู้ถูกฟ้องคดี) จัดโครงการพานักเรียนไปทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติที่จังหวัดเพชรบุรีโดยชอบตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา และได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะครูให้ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลนักเรียนไปทัศนศึกษา โดยผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วย ซึ่งการพานักเรียน ไปทัศนศึกษานั้น ถือเป็นกรพานักเรียนไปทำกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานศึกษาตั้งแต่สองคนขึ้นไป กรณีจึงอาจไป ในเวลาเปิดทำการสอนหรือไปนอกเวลาเปิดทำการสอนตามปกติก็ได้ตามข้อ ๔ ของระเบียบดังกล่าว

ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ฟ้องคดีให้ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลนักเรียนไปทัศนศึกษาในวันหยุดราชการได้

ประเด็นพิจารณาต่อมา... การที่ผู้ฟ้องคดีไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ในวันหยุดราชการ เนื่องจากมีเหตุผลความจำเป็นส่วนตัว ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นว่าเหตุผลอันสมควร จึงสั่งให้ผู้ฟ้องคดียื่นใบลาอีกนั้น เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ?

ศาลท่านเห็นว่า เมื่อผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแลนักเรียนไปทัศนศึกษาวันเด็กแห่งชาติ และแม้ว่าในวันที่ ๑๔ และวันที่ ๑๕ มกราคม จะเป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการตามปกติ แต่การพานักเรียนไปทัศนศึกษาดังกล่าวถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และเป็นช่วงเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของผู้ฟ้องคดีและคณะครูผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามคำสั่งของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียน ตามข้อ ๑๑ ของระเบียบเดียวกัน ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ ตามคำสั่ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและไม่ได้รับอนุญาตให้ลาตามระเบียบว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ฟ้องคดี ก็อาจมีความผิดทางวินัยได้

การที่ผู้ฟ้องคดีอ้างเหตุจำเป็นที่จะต้องดูแลบิดาที่ป่วยเป็นโรคมะเร็ง ไม่สามารถเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามที่ได้รับมอบหมายได้ จึงมีหนังสือขออนุญาตที่จะไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดียื่นใบลาอีกตามระเบียบราชการและได้พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ฟ้องคดีมีเหตุผลอันสมควรจริงและมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีลาอีกส่วนตัวได้ จึงเป็นการปฏิบัติตาม ข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง ของระเบียบว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ใช้บังคับแก่ข้าราชการครูอยู่ในขณะเกิดข้อพิพาท ซึ่งปัจจุบันคือ ข้อ ๒๑ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๕๕) แล้ว

ดังนั้น การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนสั่งให้ผู้ฟ้องคดียื่นใบลาอีกส่วนตัวและมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีลาอีก จึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๗๗/๒๕๖๓)

บทสรุปที่ได้จากคดีดังกล่าว

๑. การที่ข้าราชการครูได้รับมอบหมายให้พานักเรียนไปทัศนศึกษา ถือเป็นภาระงานที่นักเรียนไปทำกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานศึกษา ซึ่งอาจไปในเวลาเรียนปกติหรือไปในวันหยุดก็ได้ และถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการของครูผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

๒. กรณีข้าราชการครูซึ่งไม่อาจไปปฏิบัติหน้าที่ราชการในวันหยุดราชการตามที่ได้รับมอบหมายได้ จะต้องยื่นใบลาตามระเบียบราชการ และจะต้องได้รับอนุญาตก่อนจึงจะไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการในวันดังกล่าวได้

๓. หากข้าราชการครูไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในวันหยุดราชการ และผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาตให้ลาหรือเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควร อาจถูกดำเนินการทางวินัยฐานขัดขืน หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามนัยมาตรา ๘๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้

เรื่องนี้ นับว่าเป็นประโยชน์แก่ข้าราชการทั่วไปไม่เพียงแต่ข้าราชการครู ซึ่งอาจได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในวันหยุดราชการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้จะต้องขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเสียก่อน โดยต้องยื่นใบลา ตามระเบียบของทางราชการ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถรออนุญาตได้ทัน จะเสนอหรือจัดส่งใบลา พร้อมด้วยระบุเหตุจำเป็นไว้ แล้วหยุดราชการไปก่อนก็ได้ แต่จะต้องชี้แจงเหตุผลให้ผู้มีอำนาจอนุญาตทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ ตามข้อ ๒๑ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๕

แล้วพบกับสาระความรู้จากคดีปกครองที่น่าสนใจได้ใหม่ ในโอกาสหน้าค่ะ

(ปรึกษาคดีปกครองได้ที่ สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕ หรือสนใจอ่านบทความเรื่องอื่น ๆ ได้ที่ www.admincourt.go.th เมนูวิชาการ เมนูย่อยอุทธรณ์จากคดีปกครอง)

(บทความเผยแพร่ใน น.ส.พ. ไทยโพสต์ คอลัมน์รายงานพิเศษ โดย สมฤดี ธีบุญศิริ รองเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง)

ที่มา ศาลปกครอง

https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_๒๐๐๔๑๑_๑๐๕๑๗.pdf

ความรู้เกี่ยวกับวินัย และการรักษาวินัย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๘๖ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้า เห็นว่า การปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการหรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ จะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายในเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นก็ได้ และเมื่อเสนอความเห็น แล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม

การขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดย ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิด วินัยอย่างร้ายแรง

“คำสั่ง” เป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการที่ผู้บังคับบัญชาใช้ในการบริหารจัดการ คำสั่งอาจอยู่ใน รูปของหนังสือ หรือโดยวาจาที่ผู้บังคับบัญชาอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชารับทราบ แล้วมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม

ในกรณีที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่า การปฏิบัติตามคำสั่งจะทำให้ “เสียหาย” หรือ “ไม่รักษา ประโยชน์” ของทางราชการ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาก็ได้ แต่ต้องเสนอความเห็น เป็น “หนังสือ” ต่อผู้บังคับบัญชา จะเสนอความเห็นเป็น “วาจา” หรือพฤติการณ์อื่นใดไม่ได้ เพราะข้อ กฎหมายให้เสนอความเห็น ได้ทางเดียว โดยทำเป็นหนังสือเท่านั้น

การที่จะพิจารณาว่าข้าราชการผู้ใดกระทำให้ผิดตามมาตรานี้หรือไม่ มีองค์ประกอบที่ควร พิจารณา ดังนี้

๑. มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
๒. ผู้สั่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย
๓. สั่งในหน้าที่ราชการ
๔. เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ
๕. ผู้รับคำสั่งมีเจตนาขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง

มาตรา ๘๗ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ ทางราชการและผู้เรียน จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรมิได้

การละทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหาย แก่ราชการอย่างร้ายแรงหรือการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลายาวเกินกว่าสิบห้าวันโดยไม่มี เหตุผลอันสมควรหรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ถ้อยคำที่ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันในมาตรานี้คือคำว่า “ละทิ้ง” และ “ทอดทิ้ง” ซึ่งไม่มี บทนิยาม โดยตรงหรือความหมาย ในพจนานุกรมก็มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้แยกกัน ย่อมจะต้อง มีความหมายที่แตกต่างกัน

“ละทิ้ง” หมายความว่า ไม่อยู่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งอาจไม่มาปฏิบัติหน้าที่ราชการเลย หรือมาลงชื่อปฏิบัติงานแล้ว แต่ไม่อยู่ทำงานในจุดที่กำหนดให้ปฏิบัติงาน

“ทอดทิ้ง” หมายความว่า ข้าราชการอยู่ที่ทำงานแต่ไม่ทำงาน ไม่เอาใจใส่ไม่เอาเป็นธุระ ปล่อยให้งานในหน้าที่ค้างค้ำล่าช้า

มีกรณีที่ปรากฏเป็นความผิดวินัยบ่อยครั้งเกิดขึ้นเป็นการทั่วไปคือ กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการ เป็นเวลานานติดต่อกันคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือโดยมีพฤติการณ์ อันแสดงถึงความตั้งใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งถือเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและเป็น ความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง โดยไม่ต้องพิจารณาผลของการกระทำว่าเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงหรือไม่

ที่มา : หนังสือข้อกำหนดวินัย และการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ ของ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หลักธรรมนำชีวิต

๑๐๐ คำสอน สมเด็จพระสังฆราช

คำสอนสมเด็จพระสังฆราช ที่ ๘๑

ที่ว่าถ้ามัวถือศีลธรรมจะอยู่ในหมู่คนไม่ได้จะต้องหลบไปอยู่คนเดียววนั้น จึงผิดไปเสียแล้ว เพราะเมื่อพิจารณาเหตุตามเป็นจริงแล้ว กลับเห็นว่าจะต้องหลบไปอยู่คนเดียวเพราะไม่ถือศีลธรรมมากกว่า คนที่อยู่ด้วยกันได้เพราะถือศีลธรรมต่อกัน แม้หมูโจรจะปล้นคนอื่นก็ต้องไม่ปล้นกันเองจึงคุมกันเป็นหมู่ อยู่ด้วยกันได้ แปลว่าต้องมีศีลธรรมต่อกันนั่นเอง

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๒

ศีลและธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่ประมาทศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่เป็นโทษ ธรรมเป็นเครื่องบำรุงจิตให้ตั้งงามสร้างอภัยคุณนิสสัยที่ดี ศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่ เป็นโทษ ถ้ามีเพียงศีลก็มีเพียงงดเว้นได้จากโทษ แต่ก็ยังมีได้ทำความดี ถ้ามีธรรมอยู่ด้วย จึงจะนำให้คุณความดีและทำให้จิตใจงามดังเช่น ไม่ฆ่าสัตว์ เพราะมีศีล และแก้กมลสัตว์ด้วยเมตตากรุณาเพราะมีธรรม ความเมตตากรุณาซึ่งเป็นธรรมจึงอยู่คู่กับการไม่ฆ่าสัตว์ คือมีศีล

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๓

การหัดทำสมาธิอยู่เสมอ ให้จิตได้สมาธิที่ดีขึ้น และออกไปทำงานก็ใช้สมาธิในการทำงาน คือไม่ใช้สมาธิมากกำหนดอยู่ในกรรมฐานข้อใดข้อหนึ่ง นำสมาธินั้นกำหนดในงานที่ทำงานที่ทำนั้นจะดีขึ้นเพราะพลังของสมาธินั้น เป็นอันเดียวกัน คือความที่มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ เมื่อน้อมไปตั้งอยู่ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้วก็จะตั้งอยู่ในเรื่องนั้นได้มั่นคง เอาสมาธินั้นมาตั้งในงานที่ทำก็จะทำงานได้ดีและได้ตัวปัญญาอันเป็นผลของสมาธิเมื่อมีสมาธิในการทำงาน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีเมื่อจะทำอะไรก็ใช้สมาธิในสิ่งนั้น ก็ได้ปัญญาในสิ่งที่ทำนั้นทุกอย่าง

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๔

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้พิจารณาดูตัวเองดูกาย ดูวาจา ดูใจ ดูจิตตนเองเหมือนอย่างใช้แว่นส่องดูหน้าตัวเอง ซึ่งคำสั่งสอนของพระองค์ในข้อนี้ก็ทรงมุ่งถึงให้ใช้ปัญญาของตนเองนี้แหละพิจารณาเหมือนอย่างใช้แว่นส่องพิจารณาหน้าของตนเอง และในการนี้ก็อาศัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสสั่งสอนให้ปฏิบัติดังนี้

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๕

เมื่อปฏิบัติหัดจิตให้น้อมมาในทางกุศลแล้วคือตริกนิกคิตตริตรองมาในฝ่ายกุศลมาก จิตก็จะตั้งอยู่ในฝ่ายกุศลมาก และก็จะทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิได้ง่ายจึงตรัสเปรียบไว้ว่า เหมือนอย่างคนเลี้ยงโคที่ต้อนโคเลี้ยงไปในปลายฤดูร้อน ท้องนาที่ไม่มีข้าวกล้าก็ปล่อยโคให้เที่ยวหากินไปตามสบาย ไม่ต้องกลัวว่าโคจะไปแฉะเวียนกินข้าวกล้าของชาวนา จิตก็เช่นเดียวกัน เมื่อได้ฝึกหัดปฏิบัติให้น้อมมาทางกุศลมากก็จะตั้งอยู่ในกุศลมาก อยู่ตัวในทางกุศลมาก

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๖

อาหารที่เป็นของจิตโดยตรงนั้น ก็คือธรรมที่เป็นคุณแก้กมล เช่นว่าเมื่อได้ทำทานก็ได้ปิติได้สุข ในทานจิตก็เต็มปิติสุขที่เกิดจากทาน และเมื่อทานที่บริจาคที่ทำไปนั้นชดเชลาโลกะมััจฉริยะในจิต เมื่อโลกะมััจฉริยะเบาบางลง จิตก็บริสุทธิ์ผ่องใสก็เกิดสุขปิตอันเกิดจากความบริสุทธิ์ จิตก็ได้ดูดีเต็มปิติสุขอันเกิดจากความบริสุทธิ์นั้น

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๗

ความเมตตา เป็นธรรมที่ทำให้คนเรามีคุณธรรม เมตตาคือความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้ที่มีเมตตาคือผู้ที่มีความเป็นมิตร ตรงกันข้ามกับศัตรูซึ่งมีจิตพยาบาทมุ่งร้าย เมตตาตรงข้ามกับโทสะพยาบาท เมตตาเป็นเครื่องอุปถัมภ์ แต่โทสะพยาบาทเป็นเครื่องทำลายล้าง เมื่อเรามีความเมตตาต่อกันย่อมคิดที่จะเกื้อกูลกันให้มีความสุข ผิดพลาดไปบ้างก็ให้อภัยกัน แต่ถ้าขาดเมตตาต่อกันแล้วก็จะมิแต่การทำลาย มีความพยาบาทใครทำอะไรไม่พอใจให้ก็จะตอบแทนด้วยความไม่พอใจเช่นกัน จึงควรมีเมตตาต่อกันเพื่อสังคมที่เป็นสุข

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๘

เมตตา ความมีจิตเอ็นดูสนทนิตด้วยความปรารถนาสุขแก่ผู้อื่นสัตว์อื่น เป็นความรักที่เอ็นดูสนทนิต ไม่ใช่ร้อนรน เหมือนอย่างมารดาบิดารักบุตรธิดาถ้าได้อบรมเมตตาให้มีประจำจิตใจ ก็จะเป็นอาหารใจที่วิเศษ เพราะเมื่อใจได้บริโภคมตตาอยู่เสมอ จะเป็นจิตใจที่ระงับโทสะพยาบาท มีความสุขเย็นทำให้ร่างกายมีความสุขเย็นไปด้วยได้ ในคำว่า ทำใจให้สบาย ร่างกายก็สบาย แม้จะขาดวัตถุไปมากหรือน้อยก็ไม่เป็นทุกข์

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๘๙

เมตตากรุณา เป็นความรู้สึกตรงกันข้ามกับความโกรธ การเจริญเมตตาจึงเป็นการแก้ความโกรธที่ได้ผล ผู้เจริญเมตตาอยู่เสมอเป็นผู้ไม่โกรธง่าย ทั้งยังมีจิตใจเยือกเย็นเป็นสุขด้วยอำนาจของเมตตาอีกด้วย

คำสอนสมเด็จพระสังฆราชที่ ๙๐

วิธีปลุกเมตตา คือ คิดตั้งปรารถนาให้เขาเป็นสุข และคิดตั้งปรารถนาให้เขาปราศจากทุกข์นั้น เป็นกรุณา ที่แรกท่านแนะนำให้คิดไปในตนเองก่อน แล้วให้คิดเจาะจงไปในคนที่รักนับถือ ซึ่งเป็นที่ใกล้ชิดสนิทใจ อันจะหัดให้เกิดเมตตากรุณาได้ง่าย ครั้นแล้วก็หัดคิดไปในคนที่ห่างใจออกไปโดยลำดับ จนในคนที่ไม่ชอบกัน เมื่อหัดคิดโดยเจาะจงได้สะดวก ก็หัดคิดแผ่ใจออกไปด้วยสรรพสัตว์ไม่มีประมาณทุกถ้วนหน้า เมื่อหัดคิดได้ดังกล่าวย่อย ๆ เมตตากรุณาจะเกิดขึ้นในจิตใจ

ที่มา : <https://ethics.nso.go.th/index.php/moral/๒๙-๑๐๐>

ความรู้ คู่คุณธรรม

ศีลข้อ ๓ กฎแห่งกรรมของคนประพฤติดุลูกเมียคนอื่น

- ศีลข้อ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาร ความประพฤติดุลูกเมียคนอื่นหลาย ความผิดประเวณีในลูกเมียเขา
- ปัญญาเมตบอด หลงผิดมัวเมา บ้าในกาม หลงในกาม เจตนาทำร้ายโทษหนัก
- ความชั่วที่สมบุรณ์แบบ ถ้าการประพฤติดุลูกเมียคนอื่นส่งผล เมื่อสิ้นชีวิตจะนำไปเกิดในนรกอบายภูมิ

ศีล ๕ ที่ชาวพุทธต้องพึงปฏิบัติ เพราะถือว่าเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานที่เรา ๆ ควรทำได้แล้วนั้น ในปัจจุบันการทำได้เพียงบางข้อจึงเป็นตัวเลือกขั้นต้น ๆ ที่ชาวพุทธเลือกปฏิบัติ

บางคนอาจจะคิดว่าเราเองนั้นสามารถทำได้ทุกข้อหรือเปล่า ทั้งการห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติดุลูกเมีย ห้ามพูดปด หรือห้ามดื่มสุราเมรัย ซึ่งเมื่อเราไม่สามารถรักษาศีล ๕ ซึ่งเป็นธรรมขั้นพื้นฐานได้ ก็คงต้องค่อย ๆ ปฏิบัติไปจนกว่าตัวเราจะทำได้ครบนั่นเอง

ศีลข้อ ๓ ผิดชัดเจนกับกรณีตัวอย่าง เมียหลวง เมียน้อย ที่เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย หรือเพลงรักควรมีสองคน ที่กำลังโด่งดังติดหู กับท่อนที่บอกว่า “แต่ถ้าเธออยู่แล้ว เธอสิเลิกอยู่เบาะ บ่ เฮาเลิกไปได้ กะคนมีอีกหมดใจไปแล้ว” ซึ่งต้องยอมรับว่า เพลงได้เขียนถึงเรื่องราวความรักของสองหญิงหนึ่งชาย ที่ตกลงกันไม่ได้ อย่างไรก็ตามการมีผิวเดียวแต่หลายเมีย ตามความเชื่อของคนไทย ก็ไม่ถูกต้องในเรื่องของศีลธรรม ถึงแม้จะบอกว่าเมียหลวงและเมียน้อยสามารถตกลงกันได้ก็ตาม

ฉันมากับดวงจะพาไปดูกฎแห่งกรรม กรรมที่เกิดจาก ศีลข้อ ๓ กัน

ศีลข้อ ๓ คืออะไร

กาเมสุมิฉฉาจาร

ความประพฤติดุลูกเมียคนอื่นหลาย ความผิดประเวณีในลูกเมียเขา

กาม หมายถึง เมณุธรรม เป็นการกระทำของคนคู่หญิงกับชายด้วยความกำหนด คือ การร่วมประเวณี

ความชั่วที่สมบุรณ์ ถ้าการประพฤติดุลูกเมียคนอื่นส่งผล เมื่อสิ้นชีวิตจะนำไปเกิดในนรกอบายภูมิ

กาเมสุมิฉฉาจารนี้ กรรมที่เกิดจากการผิดศีลข้อ ๓ เป็นการกระทำของคนฉลาด ลักลอบ ทำอย่างปิดบัง หลบ ๆ ซ่อน ๆ นี้เองจึงส่งผลให้เป็นผู้ที่ไม่มองอาจผ่าเผย มีจิตใจไม่อาจหาญ และกรรมทั้งหมดยังไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับหนักเบาของเจตนา

ง่าย ๆ เลย หากเจตนาที่โทษมากหน่อย ไม่เจตนา พลังเพลอ ก็โทษน้อยหน่อย ถ้าประพฤติดุลูกเมียคนอื่นร่วมประเวณีข่มขืนกระทำชำเรา ก็มีโทษหนักแก่ผู้ทำ โทษของผู้ประพฤติดุลูกเมียคนอื่น คือ จะถูกทัณฑ์ทรมานด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ทุกข์ทรมานแสนสาหัสในนรกเป็นเวลายาวนาน

เราน่าจะเคยได้ยิน ถ้าประพจน์ผิดลูกเมียคนอื่น แย่งแฟนคนอื่น เข้าไปเป็นชู้ชาวบ้านนั้น ต้องปีนต้นจิว อันนี้ก็จริง ต้นจิวที่มีหนามแหลมคมคอยทิ่มตำให้เจ็บปวดทรมาน หรือใช้เครื่องทนต์ทรมานลงทนต์ด้วยวิธีน่ากลัวต่าง ๆ ที่หลากหลาย ที่เราไม่สามารถจะรู้ได้ และกว่าจะได้กลับมาเป็นมนุษย์ก็ต้องทนกับวิบากกรรมที่ทุกข์ทรมานในทุกขัตติภูมิอีกยาวนาน

(ทุกขัตติ คือ ภพภูมิที่นำมาซึ่งทุกข์ทั้ง ๔ ภูมิ แต่แตกต่างกันตรงความหนักเบาของความทุกข์ และแตกต่างกันตามระดับของอกุศลกรรมที่ให้ผลในภพภูมินั้นๆ)

อย่างไรก็ตาม เรื่องของกาเมสุมิฉฉาจาร ศีลข้อ ๓ นั้นมีความละเอียดอ่อนมาก คนส่วนใหญ่ประพจน์ผิดในกามเพราะความไม่รู้ มีกิเลสที่บังตาทำให้หลงผิด ปัญญามืดบอด และส่งผลตามมาด้วยปัญหาอีกมาก

ผู้เขียน : ฉันทมาภักดิ์ดวง

ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์ <https://www.thairath.co.th/horoscope/belief/๒๑๗๖๘๕๓>

แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ไว้ดังนี้

ส่วนที่ ๕

จรรยาบรรณต่อสังคม

ข้อ ๙ ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ก) พฤติกรรมที่พึงประสงค์

(๑) ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(๓) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

(๔) เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพัฒนาเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม

(ข) พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

(๑) ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่จัดเพื่อประโยชน์ การศึกษา ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม

(๒) ไม่แสดงความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์หรือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม

(๓) ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม

(๔) ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนหรือสังคม

ที่มา/ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๐